22
3401
CX-2

SITUATIE EN TAAK IN INDONESIË

Rapport van de Commissie voor
Internationale Zaken van de
Oecumenische Raad van Kerken in Nederland

*

1949

UITGEVERIJ W. TEN HAVE N.V. — AMSTERDAM

PERPUSTAKAAN
MUSEUM NASIONAL

SITUATIE EN TAAK IN INDONESIË

I.

1. De hiervolgende uiteenzetting beoogt een nuchter en objectief beeld te geven van feiten en achtergronden van de huidige situatie in Indonesië, en een onpartijdig oordeel te geven over de krachten welke daarin werken. Tenminste, voorzover dit voor thans levende Nederlanders mogelijk is! Want ieder is thans min of meer „partie en cause", geïnteresseerde partij, bepaald door zijn Nederlanderschap en zijn politieke inzichten. Aan het volgende relaas liggen echter lange jaren verblijf in Indonesië en talrijke banden van persoonlijke vriendschap met Indonesiërs mede ten grondslag. Dit moge een poging rechtvaardigen om beide kanten van de zaak te zien. Het behoeft echter geen betoog, dat deze uiteenzetting in verhouding tot de omvang van het Indonesische probleem niet anders dan zeer globaal en onvolledig kan zijn.

II.

2. De rede van H.M. Koningin Wilhelmina van 7 December 1942 [1]) betekende het einde van de z.g. „koloniale verhouding" tussen Nederland en Indonesië. De Koningin kondigde daarin de omzetting aan van het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden in een gemenebest, waarvan Nederland, Indonesië en de beide West-Indische gebieden deel zouden uitmaken op een basis van volkomen gelijkwaardigheid, zowel wat betreft de zelfstandigheid in interne zaken als de samenwerking ten behoeve van gezamenlijke belangen. Dit voornemen werd, in een enigszins gewijzigde vorm, aangepast aan de omstandigheden van dat ogenblik, door H.M. bevestigd in Haar radiorede tot de Geallieerden op 3 Februari 1948 [2]).

3. Reeds in 1918 had de toenmalige Minister van Koloniën Pleyte de Nederlandse politiek ten aanzien van Oost-Indië als volgt omschreven: „Indië's hulpbronnen zoveel mogelijk door Indische volkskracht te ontsluiten, de bevolking geschikt te maken tot het behartigen van eigen belangen en het bestuur van eigen land, en daarmede de grondslagen te leggen voor een volledig zelfbestuur." Dit is het uitgesproken doel gebleven van het Nederlandse bewind in Indonesië. Het was de erkenning van het trust-beginsel. Het bestuur en economisch bestel van Indonesië vertoonden in allerlei opzicht overeenkomst met dat van een mandaat- of trustgebied, evenwel met dit verschil, dat internationaal toezicht ontbrak

1) Zie bijlage I.
2) Zie bijlage II.

en de souvereiniteit geheel bij Nederland berustte. Een niet onbelangrijk deel van ons volk was zich levendig bewust van zijn zedelijke verantwoordelijkheid tegenover de Indonesische bevolking van allerlei ras, geloof en oorsprong [3]) en van de plicht haar voor te bereiden op zelfbestuur.

4. Deze voorbereiding was een zeer omvangrijke taak. Want zoals ieder weet, is Indonesië een der brandpunten van de ontmoetingen van het Westen en het Oosten. Ook hier de botsing tussen een zich langzaam wijzigende agrarische samenleving, in „Naturalwirtschaft" gegrond en sterk feodaal gebonden, èn een prometheïsche, dynamische, geïndustrialiseerde maatschappij, levend in een stelsel van hoog-kapitalistische geldeconomie, terwijl alle leidende personen in bestuurskringen uit de wereld der blanken afkomstig waren. In dit koloniale land was deze groep van Nederlanders, onbewust beïnvloed door een traditioneel beschermerscomplex, geneigd een autocratisch bewind uit te oefenen. Zij werden daarbij slechts weinig geremd door krachten, die uit de Indonesische maatschappij zelf opkwamen, zoals de Volksraad, de pers en het openbare leven. Het eigenlijke toezicht moest komen van de volksvertegenwoordiging en de publieke opinie van het ver verwijderde Nederland.

5. Zoals overal in de koloniale wereld lag er een breed veld vol voetangels en klemmen tussen het uitspreken van hoogstaande beginselen, zoals geschiedde in 1918, en de verwerkelijking daarvan in de practische politiek. In Indonesië zowel als in de andere koloniale landen werd het regel bij de westers-opgeleide inheemsen, dat zij tegen de trustgedachte, zoals wij deze propageerden, scherpe verwijten van farizeïsche onoprechtheid richtten. Dit kan ons geenszins verwonderen. Het is maar al te waar, dat onze staatsmanskunst als regerende groep dikwijls uit halfslachtige of tegenstrijdige besluiten bestond. Ook hielden andere groepen en machtige economische kringen hardnekkig vast aan oude koloniale begrippen, zij het soms in een nieuw kleed, alle verheven beginselen ten spijt. Er zal wel niemand zijn, die durft te ontkennen, dat er telkens weer getornd werd aan de officieel erkende trustgedachte, zowel in Indonesië als elders. Maar dan moet hier dadelijk de erkenning aan toegevoegd worden, dat zonder de omwenteling, die de trustgedachte in het westerse denken had veroorzaakt, de gehele koloniale politiek zou zijn blijven vastzitten in 17de en 18de eeuwse begrippen en concepties, die in koloniën enkel een winstobject voor de „moederlanden" zagen.

6. Na de eerste wereldoorlog werd het Indonesische nationalisme een sociale en politieke factor van primaire betekenis [4]). Het vertoonde een bonte mengeling van traditioneel-Mohammedaanse, Westers-democra-

3) De bevolking van Indonesië bestond voor de oorlog uit ongeveer 65 millioen Indonesiers, ong. 250.000 Europeanen, incl. de Indo-Europeanen en 7000 Japanners; ong. anderhalf millioen Chinezen, waarvan de helft inheems genoemd kon worden. Daarvan waren ong. 50 millioen Mohammedanen, een paar millioen Christenen en de overigen grotendeels animisten.

4) Wij laten hier het Chinese en het Nederlandse nationalisme in Indonesië geheel buiten beschouwing. Het eerste is een zeer belangrijk verschijnsel, ook in internationaal opzicht. Het Nederlandse nationalisme is een verlate reactie op zijn Indonesische voorganger en heeft nooit enige politieke betekenis gehad.

tische en communistische krachten, terwijl er ook nog enige invloed van Hindoe-Javaanse factoren doorheen speelde. De interne politieke geschiedenis van Indonesië van af het einde van de eerste wereldoorlog in 1918 — het jaar van de geboorte van het nieuwe vertegenwoordigende lichaam, de Volksraad — bestond uit een tweegesprek tussen het Nederlands-Indische Gouvernement en de nationalistische organisaties, groepen en verenigingen, afgewisseld door conflicten, waarin het gouvernement gebruik maakte van zijn autocratische bevoegdheden tegenover bepaalde personen, tegen de pers en tegen vergaderingen. Het nationalisme eiste wat het gematigde deel betrof: zelfbestuur in het kader van het Koninkrijk der Nederlanden; wat het extreme deel betrof: onmiddellijke volledige onafhankelijkheid. Deze extreme vleugel der nationalistische beweging predikte tegelijkertijd een sociale omwenteling met afschaffing van feodale rechten en klasse-bevoorrechting. Maar eerst moest het Westerse gouvernement, de algemene zondebok, worden weggewerkt.

7. De Nederlanders en de Nederlands-Indische regering verklaarden zich bereid het Indonesische nationalisme te erkennen en het bij te staan in zijn pogingen om een betere samenleving op te bouwen, die op inheemse krachten zou steunen. Maar dan onder de voorwaarde, dat de nationalisten rekening zouden houden met onze Westerse opvattingen en met ons toezicht. Hier kwam de beschermershouding weer om de hoek kijken. De regering gedoogde niet, dat de minste twijfel opkwam aan haar rechtmatig gezag. Dit verbood de koloniale situatie. En hier lag dan ook de grens voor alle democratische zelfbeschikking. Hier ligt het fundamentele struikelblok voor alle koloniale verhoudingen, overal ter wereld.

8. „Zelfexpressie" over het gehele terrein van het nationale leven: hier raken wij de hartader van alle nationalisme. Het is het intense verlangen om het eigen leven volledig in eigen hand te nemen. Hierbij verwachtten de nationalisten alles van de instellingen en methodes, medegebracht uit het Westen, en van de lering die zij uit de geschiedenis, voornamelijk der Westerse landen, konden trekken.

Gebrek aan bestuurservaring, gebrek aan bekwaamheid tot economisch en sociaal beheer van haar eigen maatschappij, duidelijke overschatting van eigen capaciteiten, dreigende vermindering van efficiency in de publieke diensten, niets van dit alles kon de nationalistische beweging ervan weerhouden om met toenemende aandrang en steeds luider te eisen, dat haar de gelegenheid zou worden gegeven om eigen krachten te meten en eigen verantwoordelijkheid te dragen. Tegenover dit zeer begrijpelijke verlangen stelde de regering haar even begrijpelijke eis van voldoende waarborgen voor het welzijn van de snel-toenemende bevolking, voor het goed functioneren der openbare diensten en voor de handhaving van normen van integriteit der regeringsorganen. Ook moest zij opkomen voor hetgeen nu „de menselijke rechten en fundamentele vrijheden" genoemd worden ten behoeve van het geheel van deze bonte, sterk uiteenlopende bevolking, waartussen zich een oneindige variatie van minderheidsgroepen bevindt.

9. Het aantal klachten en verwijten van beide zijden groeide snel. De

meer conservatieve Nederlander verweet de Indonesische nationalist hooghartige aanmatiging. „Egoïsme, huichelarij, gebrek aan begrip", klonk het antwoord van de andere kant. Het is één der zeer zwakke punten in de onderlinge verhouding geweest, dat er zo weinig banden van persoonlijke vriendschap op voet van gelijkheid tussen Nederlanders en Indonesiërs bestonden. Het was onze plicht geweest die bovenal te bevorderen. Wij bedoelen die vriendschap, waarin mens staat tegenover mens en er in alle openheid van hart tot hart met elkaar gesproken kan worden. Daarvoor is nodig een gevoel van gemeenschap, die boven ras en volk uitgaat en een besef van zuiver menselijke verbondenheid. Het is geen wonder, dat men zulke vriendschappen nog het meeste vond in de kringen van Kerk, Zending en Universiteit.

In de felheid van het bovengenoemde tweegesprek en in het bestaan van diepe kloven, nauwelijks overbrugd door enkele zeldzame vriendschappen, kwam tot uiting wat o.i. de diepste oorzaak is van de huidige moeilijkheden. Het is het wederzijdse wantrouwen. Dit is eigenlijk niet ontstaan door de concrete politieke tegenstellingen, hoewel deze krachtig tot zijn groei hebben medegewerkt. De eigenlijke oorzaak is het gemis aan begrip voor elkander, een tekort aan zelfkennis aan beide zijden en gebrek aan werkelijke bereidheid tot samenwerking.

De Nederlanders hebben in hun bestuur, in hun particuliere ondernemingen en in hun sociale werk getracht het beste te geven wat zij in het belang der Indonesische samenleving te geven hadden. Vergelijkenderwijs stonden het koloniaal bestuur en de koloniale ondernemingen voor de oorlog op een hoog peil. Buitenlanders hebben niet nagelaten daarop te wijzen. Wij Hollanders voelden ons de trouwe, onvermoeide en onpartijdige beschermers van de stemloze millioenen van Oost-Indië. Wij wensten deze taak voort te zetten en wilden daarbij niet gestoord en gedwarsboomd worden door voortijdige aanspraken van „onrijpe nationalisten". Wij rekenden op dankbaarheid van onze beschermelingen, en toen wij alleen maar kritiek kregen en zelfs tegenstand en verzet ondervonden, bekoelde onze genegenheid.

Aan de andere kant wezen de nationalisten voortdurend op de blijvende armoede der bevolking, op de ongeletterdheid der volksmassa's, waarvan zij zich zelf de beschermers voelden, op het wegzuigen der winsten, op het gemis aan enig nationaal perspectief en op de onhoudbare druk, welke uitgeoefend werd op de klasse der westers-ontwikkelde Indonesiërs. Zij gevoelden de noodzaak van Westerse hulp en bijstand; zonder deze noodzaak zouden zij geneigd zijn geweest zich geheel van de Nederlanders af te keren in een verlammend gevoel van verlatenheid en onbegrepen-zijn, dat hen „beschaamd" maakte in de typisch oosterse betekenis van dit woord. Oost en West verstonden elkander niet, zij dreven uiteen. Dit is de tragedie der koloniale verhouding, die aan de dag treedt, zodra de stemloze millioenen in het hardnekkig aandringen der Westers-georiënteerde „intellectuelen" uit hun midden de uiting gaan herkennen van gevoelens, die nog maar vaag in hen leven. Maar deze intellectuelen komen dan ook onherroepelijk in botsing met de westerse leidinggevende groep in regering en ondernemerswereld.

10. Het wantrouwen aan Indonesische zijde werd zéér versterkt door

enige ongelukkige politieke gebeurtenissen. Als zodanig moet in de eerste plaats de nieuwe Staatsregeling voor Ned. Indië van 1925 genoemd worden, die door de Indonesiërs beschouwd werd als een verbreking van beloften, door de Ned. Indische regering bij het einde van de eerste wereldoorlog gegeven, en die ook minder zelfbestuur bood dan de Grondwet van 1922 had mogelijk gemaakt. Verder de botte weigering door regering en parlement in het moederland om de petitie, die in 1936 met instemming van alle partijen door de Volksraad was aangenomen, zelfs maar in overweging te nemen. Deze motie-Soetardjo vroeg om de bijeenroeping van een ronde-tafelconferentie ter bespreking van de toekomstige structuur van het Koninkrijk der Nederlanden, waarbij gedacht werd aan een soort dominion-status voor Indonesië. Daarbij komt nog het hardnekkig afwijzen van het verzoek om een Indonesische militie in te stellen, toegerust voor moderne oorlogvoering. (Hierbij moet men niet vergeten, dat 80% van het Nederl. Indische leger reeds uit Indonesische vrijwilligers bestond, zij het meestendeels slechts uit bepaalde delen van de Archipel).

En tenslotte de onverzwakte handhaving van de z.g. „exorbitante rechten" van toezicht en contrôle, waarvan zoeven reeds werd gewag gemaakt en waarvan de op de voorgrond tredende leiders der „Nationale Beweging" vanzelfsprekend de aangewezen slachtoffers werden, o.a. in de vorm van internering in Boven-Digoel.

11. Dit tweegesprek tussen gouvernement en nationale beweging, waarbij de eis van volledige zelfstandigheid, of ten minste van dominion-status met een parlementaire vorm van eigen verantwoordelijkheid voor het regeringsbeleid, enkel beantwoord werd met een aanbieding van vèrgaande interne zelfstandigheid maar zonder parlementaire verantwoordelijkheid, scheen gedoemd vast te lopen in wederzijds verwijt. Dit werd echter voorkomen, doordat aan het eind der dertiger jaren de dreiging van Japanse zijde, samenvallende met het Europese totalitarisme en de Duitse rassenleer, een belangrijk deel der Nationale Beweging ertoe bracht, zij het op grotendeels opportunistische gronden, toenadering te zoeken tot de Nederlanders en de Nederl. Indische Regering. Indien dit op de juiste wijze was opgevangen, had het tot goede resultaten kunnen leiden. Vele „modernisten" onder de Indonesische leiders begonnen iets te begrijpen van de gevaren der totalitaire beginselen.

Hadden wij toen blijk gegeven, een vèrziende blik te hebben en een grootmoedige politiek te willen voeren, dan zou het tweegesprek een nieuwe richting hebben kunnen nemen en er zou weer perspectief in zijn gekomen. Maar er is niets gebeurd. Dit is een fout geweest, en wij hebben deze herhaald in 1940/1941, toen onder de sterk toenemende Japanse dreiging een aantal Indonesiërs, waaronder enkelen die later een leidende rol in de Republiek zouden spelen, zich weer tot de Ned. Indische Regering wendden. Maar weer klopten zij aan dovemans oren.

12. Het koloniale probleem is van oudsher een der meest ingewikkelde problemen ter wereld en het is dit nog. Het ligt op het snijpunt van allerlei belangen en motieven. Deze belangen zijn gedeeltelijk van economische, gedeeltelijk van politieke aard. Er zijn nationale, ook soms chauvinistische

gevoelens bij betrokken. Maar overal in de wereld is het nu in de eerste plaats geworden tot een psychologisch, ja, een geestelijk probleem. „Wat denkt ge van de mens?" Dat is de voornaamste vraag. De oplossing van het probleem op al deze gebieden heeft tenslotte steeds afgehangen van de geestelijke houding der volken en hun regeerders tegenover het verlangen naar „zelfexpressie" in al haar uitingen, en zo is het ook nu. Maar wil men dat de buitenwereld de overdracht van de souvereiniteit aan de inheemse volken zal aanvaarden, dan hangt de oplossing ook af van de vaste wil der inheemse regeerders om rechtmatige buitenlandse belangen te erkennen, inwendige vrede te handhaven, een rechtsstaat te vestigen en minderheden te beschermen. De eerste stap tot een vreedzame oplossing van dit wereldprobleem moet echter steeds komen van het besturende land. In bijna alle gevallen worden de besluiten, daden en houdingen der inheemse volken bepaald door het optreden en de daden van het besturende volk, zowel in het overzeese gebied als in zijn eigen land. Er wordt van de besturende volken een zedelijke beslissing gevraagd, die vrij moet zijn van eigenbaat, zelfingenomenheid en zelfverheffing. Tot deze beslissing hebben de meeste Nederlanders in de jaren vóór de tweede wereldoorlog in het diepst van hun hart nimmer kunnen komen. Al het prachtige werk, dat wij in Indonesië ten koste van grote inspanning en toewijding en van persoonlijke offers hadden tot stand gebracht, werd innerlijk aangetast door ons gebrek aan begrip voor deze noodzakelijke historische beslissing, die toen genomen had moeten worden, dwars door alle overwegingen van logische en wettelijke aard heen.

III.

13. Toen kwam de Japanse bezetting.

Wij mogen niet uit het oog verliezen, dat er een groot onderscheid in sociale ontwikkeling en in kijk op de Oost-West verhouding is gekomen, tussen de Aziatische landen, die onder de Japanse hiel zijn doorgegaan en die waaraan dit smartelijke lijden bespaard is gebleven. De ervaring in Zuid-Oost Azië leert ons, dat de Japanse bezetting een grondig verschil heeft teweeggebracht in de politieke situatie in landen als Birma en Indonesië enerzijds, India en Ceylon anderzijds. Want Japan heeft aan de nationalisten een snelle verwezenlijking van het uiteindelijk doel der onafhankelijkheid voorgespiegeld, waarbij eenvoudigweg over alle practische moeilijkheden werd heengelopen. Ook in de huidige gebeurtenissen snijdt de invloed der Japanse bezetting en haar chaotische nasleep nog diep in. De Indonesische maatschappij heeft eerst in de jaren 1942-1945 de volkomen ineenstorting medegemaakt van de Nederlands-Indische verdediging te land. De moedige strijd en de ondergang der Nederlandse marine op zee en het opofferen van de luchtmacht ten bate van de strijd op Malakka zijn onopgemerkt aan de Indonesiërs voorbijgegaan. Daarna hebben zij de ineenstorting van het Nederlandse gezag bijgewoond en tenslotte de tot voor kort ondenkbare vernedering van het blanke ras door de internering van alle blanken, mannen en vrouwen en kinderen; de militairen in gevangenkampen, de burgers in concentratiekampen. De Nederlands-Indische samenleving werd daarmede beroofd van wat tot nu toe de leidende klasse was geweest en er bleef op vele plaatsen een zuiver

PERPUSTAKAAN
MUSEUM NASIONAL

Indonesische maatschappij over van een tot dusver ongekende gelijkvormigheid. Binnen de perken van hetgeen noodzakelijk was voor de Japanse militaire belangen ging het landsbestuur over in Indonesische handen, hoewel steeds onder Japans toezicht, dat in sommige opzichten slechts oppervlakkig was, maar op andere gebieden streng en zelfs wreed.

14. Een factor van groot belang was voorts de wilde en fel anti-westerse Japanse propaganda. Deze bereikte niet alleen de klasse der ontwikkelde Indonesiërs, maar drong door tot in de verste uithoeken der agrarische gebieden. Voorts werd de Indonesische jeugd zorgvuldig door de Japanners gedrild in semi-militaire formaties. Deze semi-militaire training, die in scherpe tegenstelling stond tot de Nederlandse weigering tot vorming van een inheemse militie, heeft het zelfgevoel van deze jeugd zeer versterkt. Een noodlottig bijkomend gevolg daarvan was, dat deze jongeren door de massabeweging en het avontuur, dat zij daarin vonden, ongeschikt werden gemaakt om weer tot het dorpsleven terug te keren.

15. Aan de andere kant heeft het zware juk der Japanners en hun meedogenloze slavenarbeid er veel toe bijgedragen om bij de Indonesiërs een felle weerstand en een diepe tegenzin te wekken tegen elke overheersing, onverschillig of deze van Aziatische of van Europese zijde komt.

16. Iedere grote oorlog, die Europa in de laatste eeuw heeft menen te moeten voeren, ieder onopgelost machtsconflict tussen de Westerse mogendheden, heeft er toe bijgedragen om het aanzien van Europa te doen afbrokkelen. Maar gedurende de tweede wereldoorlog begon het Westerse gezag in Azië te schuiven, steeds sneller, als een lawine, en niets vermocht die neergang te stuiten. Nu drong het ook door tot de millioenen koelies en boeren, die het met hun eigen oren en ogen gehoord en gezien hadden en die thans als trouwe aanhangers der nationale beweging achter hun leiders staan.

17. Na de capitulatie van Japan (Augustus 1945) hebben nationalistische para-militaire organisaties (grotendeels jeugd) met medewerking van de Japanse autoriteiten, die door de geallieerde opperbevelhebber tijdelijk met de handhaving van orde en veiligheid waren belast, de Republiek Indonesië uitgeroepen, met de bedoeling dat deze al het Indonesische grondgebied zou omvatten. Doordat het zes weken duurde aleer geallieerde troepen in Indonesië voet aan wal zetten, ontstond er een gezagsvacuum, dat gedeeltelijk werd opgevuld door de Indonesische Republiek. De Japanse legeraanvoerders ontdeden zich van hun wapens, munitie en verdere uitrusting ten bate van het nieuwe Indonesische leger; het kwam echter hoofdzakelijk ten goede aan de semi-militaire jeugd en aan haar ongeregelde benden, die zich over het land verspreidden.

18. De republikeinse regering vestigde zich op Java en trachtte haar gezag ook over de overige eilanden uit te strekken, in het bijzonder over Sumatra. Zij kondigde een grondwet af, naar Amerikaans model, stelde departementen en openbare diensten in, trachtte de publieke opinie te beïnvloeden door middel van de radio en van vlugschriften en voorzag

zich van alle uiterlijke kentekenen van een regering. Met deze regering moesten de Geallieerden, en in de eerste plaats de Nederlandse autoriteiten, in contact treden, toen zij in de eerste dagen van October 1945 zonder regeringsorganen, zonder politie of leger, van haar ballingschap in Australië terugkeerden. De Nederlanders zagen zich geplaatst tegenover een geheel nieuwe geest van onafhankelijkheid, zelfrespect en zelfvertrouwen.

19. Men had echter niet enkel te doen met deze nieuwe geest van Indonesisch nationalisme. Nieuwe opvattingen met betrekking tot koloniaal bestuur in het algemeen hadden zich over de ganse wereld verbreid. Het jaar 1941 zal bekend blijven door twee belangrijke gebeurtenissen: ten eerste het Atlantisch Handvest, waarin het recht tot zelfbeschikking voor alle volken werd vastgelegd, en ten tweede de nederlaag van West-Europa in Zuid-Oost-Azië. Van deze gebeurtenissen dateert de heftige discussie over het koloniale vraagstuk, die door Sumner Welles werd samengevat in de korte zin: „Het tijdperk van het imperialisme is dood". Suggesties, ideeën, plannen voor de afschaffing van het koloniale systeem volgden elkander op in wilde vaart. De weerzin tegen de koloniale verhouding nam toe binnen de koloniale machten zelf, in de nationale bewegingen in Azië, in de pas geëmancipeerde Arabische landen, in de Verenigde Staten van Noord-Amerika en in Rusland. Duidelijk was hij merkbaar in de debatten te San-Francisco over het handvest der Verenigde Naties. Toen half Augustus 1945 de rook optrok van het oorlogsterrein in Azië, was de situatie, wat het koloniale vraagstuk betreft, totaal anders dan vóór Pearl Harbor.

20. Zo kon het gebeuren, dat Nederland, welks koloniale bestuur voor de oorlog als een voorbeeld werd beschouwd, na de oorlog als één der oude koloniale machten het hard te verduren kreeg. De mens blijkt soms kort van memorie te zijn! Vier machtige invloeden zijn nu merkbaar in de nationale beweging in Azië: India, dat na een onafhankelijkheidsstrijd van bijna een halve eeuw zijn doel bereikte; de Philippijnen, die konden wijzen op de inlossing van de beloften der Verenigde Staten; in enigszins andere zin de Sovjet-Unie, die vrijheid aan alle „verdrukte" volken belooft; en tenslotte de Verenigde Naties. In deze nieuwe wereld van opvattingen en gevoelens moest het na-oorlogse Nederland zijn weg vinden bij de oplossing van het Indonesische probleem.

IV.

21. Het is natuurlijk geheel onmogelijk hier een volledig overzicht te geven van de politieke gebeurtenissen gedurende de jaren 1945-1948. Het enige, wat wij kunnen doen is te trachten enigermate aan te duiden, wat de overheersende mentaliteit aan beide zijden was. Maar ook deze was geen constante grootheid, want zij wijzigde en wijzigt zich nog voortdurend onder de invloed van de gebeurtenissen in de wereld om ons heen.

22. Ons volk is vanaf het begin van dit nieuwe tijdperk in zich zelf verdeeld geweest in zijn houding t.a.v. het Indonesische probleem. Een van de belangrijkste factoren in deze situatie vormde onze afsluiting van de buitenwereld gedurende de Duitse bezetting. Wij leefden als achter een

ijzeren gordijn en hoewel zo nu en dan, bij stukjes en brokjes, nog wel enig nieuws door de reten van het gordijn binnendrong, toch was de omwenteling in de wereldopinie ten opzichte van het koloniale vraagstuk, waarover wij reeds eerder gesproken hebben, ons in haar volle omvang onbekend gebleven tot in het najaar van 1945. Toen wij ervan hoorden, was het voor ons een zeer pijnlijk proces om deze realiteit te verwerken, vooral wegens het gemis aan waardering voor hetgeen vroeger werd verricht. Zelfs nu beseft het Nederlandse volk nog nauwelijks wat deze radicale wijziging in de wereldopinie inhoudt en welke fundamentele betekenis er aan moet worden toegekend. Deze ontwikkeling wordt verder bemoeilijkt door het feit, dat ook in Indonesië de Nederlanders de jaren 1942-1945 in volkomen afsluiting van de buitenwereld hebben doorgebracht. Nu zij ter plaatse met eigen ogen de onzekere en in menig opzicht paradoxale stand van zaken in Indonesië aanschouwen, kost het deze Nederlanders nog meer moeite dan hun landgenoten in Nederland zelf, om deze toestand te aanvaarden en zich aan te passen aan nieuwe ideeën en eisen.

23. In ons volk bestond ten eerste de kleine maar invloedrijke groep van hen, die de gehele revolutionnaire beweging, door de Indonesiërs in gang gezet om hun doeleinden te bereiken, afwezen. Zij eisten vóór alles herstel van orde en gezag in Indonesië. Doortrokken van formalistische, wettische begrippen, verzetten zij zich tegen elke inbreuk op de grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden en tegen wat zij noemden: de afbraak van het Koninkrijk. Een andere kleine, maar eveneens invloedrijke groep, wilde ook allereerst herstel van orde en veiligheid, vooral voor de Europese ondernemingen. Daarna zou dan aan een ordelijke Indonesische regering een grote mate van zelfbestuur kunnen worden toegekend. Een zeer kleine en onbetekenende groep eiste onmiddellijke, volledige zelfstandigheid voor Indonesië.

De meerderheid van het Nederlandse volk heeft evenwel met meer of minder overtuiging de Regering gevolgd in haar oordeel, dat er onderhandelingen moesten worden gevoerd met de Indonesische leiders, waarbij men volledige zelfstandigheid in uitzicht wilde stellen na een voorbereidingsperiode, die volgens sommigen vijf, volgens anderen vijf-en-twintig jaar zou moeten duren.

Maar deze groepen waren één in hun sterke besef van verantwoordelijkheid; bij sommigen was dit besef van min of meer instinctieve en traditionele aard, maar bij vele anderen was het echt en bewust gericht op het welzijn van de hulpeloze millioenen, waarvoor zij waarborgen eisten.

De Nederlandse regering heeft sedert de bevrijding voornamelijk bestaan uit de Katholieke Volkspartij en de nieuw opgerichte Partij van de Arbeid, een coalitie, die inwendig niet sterk kan worden genoemd. Desniettegenstaande zijn velen van oordeel, dat deze coalitie de enige mogelijkheid is om een zodanige meerderheid te verkrijgen, dat een regering gevormd kan worden, die Nederland door de moeilijke na-oorlogse periode kan heenloodsen. Maar deze medaille heeft ook een keerzijde: deze redenen dwingen er toe, de coalitie tot elke prijs te bestendigen; daarom zijn de politieke geschilpunten ten aanzien van Indonesië eigenlijk nooit grondig besproken en nog veel minder uitgevochten.

Wij hebben ons moeten tevreden stellen met halfslachtige beslissingen en met oplossingen, die van compromissen aan elkaar hingen.

24. Het Indonesische probleem bracht ook ieder onzer persoonlijk in verlegenheid, ja tot verbijstering vaak. En het was niet dadelijk algemeen duidelijk, dat het voor een doeltreffende aanpak ervan dringend nodig was, dat groot vertrouwen geschonken werd aan de Nederlandse vertegenwoordigers in Batavia, omdat de beslissende elementen zich van dag tot dag wijzigden als drijfzand. Daardoor was de regeringsopinie in Batavia menigmaal een slag voor bij Den Haag. Een veto uit Den Haag op eerder te Batavia genomen besluiten heeft de gang van zaken menig keer belemmerd. Daartegenover staat, dat de publieke opinie in Batavia, om de redenen zoeven vermeld, in vele gevallen een instinctieve afkeer had van de plannen en voorstellen der Nederlands-Indische regering. Zij heeft daartegen soms een fel, maar onvruchtbaar verzet gevoerd. Het is op deze punten, dat wij moeten zeggen, dat de behandeling van het Indonesische vraagstuk aan onze kant geworden is tot een tragedie van verspeelde kansen, een tragedie, die de Indonesiërs, die tot samenwerking bereid waren, menigmaal tot wanhoop heeft gebracht en in andere Indonesische kringen aanleiding heeft gegeven tot het oordeel van „Nederlandse onbetrouwbaarheid". De onderhandelingen werden verder bemoeilijkt door de voortgaande vijandelijkheden tussen Indonesische troepen en benden aan de ene zijde, en geallieerde, later Nederlandse troepen aan de andere zijde van de demarcatielijnen tussen Republikeins en Nederlands gebied op Java en Sumatra, en zeker niet minder door beweerde of bewezen wreedheden door ongeregelde benden, bedreven tegenover de Indonesische bevolking.

25. Ook onder de Indonesiërs was er veel verdeeldheid, hoewel allen zich verenigd wisten onder de rood-witte republikeinse vlag en onder de roep „Merdeka", vrijheid. Daar was in de eerste plaats vanaf het begin een zeer invloedrijke groep van Indonesische leiders, bereid om vrijwillig technische en culturele medewerking van Nederlanders te aanvaarden, overtuigd als zij waren van de noodzakelijkheid daarvan. Maar dan alleen op de primaire en onaantastbare voorwaarde, dat de Republiek Indonesië erkend zou worden als de politieke vorm van het geheel van de Indonesische Archipel. Deze nieuwe staat zou dan na zijn erkenning een verbond aangaan met Nederland voor de regeling van mogelijke gezamenlijke belangen en van de hulp en steun, die hij van Nederland zou kunnen aanvaarden. Deze voorstanders van politieke vrijheid spanden zich ook in voor sociale hervormingen — de andere zijde van hun revolutie —, waardoor zij hoopten het levenspeil van millioenen van hun landgenoten te kunnen verhogen.

Een tweede groep, die in de loop der jaren zijn rijen zag aanzwellen, had maar één doel: politieke onafhankelijkheid, volkomen verwerping van alle Westerse invloed en sociale bevrijding van de massa. Zij kunnen echter geenszins communistisch worden genoemd. Ook dezen waren er, maar in een zeer kleine minderheid. Deze minderheid beschikte echter over een sterke organisatie. En wij moeten nooit vergeten, dat Java, het overbevolkte Java (in enkele districten van Midden Java is de bevolkingsdichtheid meer dan 900 personen per vierkante kilometer) met zijn

armoedige agrarische bevolking, in bepaalde omstandigheden een vruchtbare voedingsbodem kan vormen voor communistische propaganda.

26. Daar de onderhandelingen in 1945/1946 uitsluitend met de republikeinse leiders gevoerd werden, begon er onrust merkbaar te worden onder de voornaamste personen op de overige eilanden: Borneo, Celebes, de Molukken enz. Wij stonden hier voor het eigenaardige feit, dat deze mensen even Indonesisch dachten en voelden als de republikeinen en evenzeer gesteld waren op nationale onafhankelijkheid, maar tegelijkertijd vreesden, dat de Javanen en Sumatranen een bevoorrechte, ja misschien zelfs een allesbeheersende positie in geheel Indonesië zouden gaan innemen. Verder moet nog de aandacht worden gevestigd op een ander belangrijk verschil tussen Java en een groot deel van Sumatra aan de ene kant, en de overige eilanden aan de andere kant, namelijk dat de feodale en aristocratische bindingen hier menigmaal veel sterker waren gebleven dan op de eerstgenoemde twee eilanden.

27. Van het midden van 1946 af werd het duidelijk, dat de Nederlanders bij hun pogingen om een nieuw gemenebest in Indonesië te stichten, even goed rekening moesten houden met de inzichten der republikeinse leiders als met die van de vooraanstaande persoonlijkheden uit de andere streken. Aan de speciale wensen van deze laatsten werd door de Luitenant-Gouverneur-Generaal van Mook tegemoet gekomen op twee conferenties in 1946, die een aannemelijk plan uitwerkten van regionale zelfstandigheid, welke aan verschillende volksgroepen in de Archipel verleend zou worden binnen het kader van de toekomstige Indonesische federatie. Op zich zelf bezien was dit een uitstekend plan, waarschijnlijk de enige mogelijkheid in deze bonte veelheid van volken en minderheden. Maar in deze onvolmaakte en tegenstrijdige wereld kan ook de beste politiek soms — en dit is in Indonesië stellig meermalen het geval geweest — op een onvolmaakte wijze worden uitgevoerd en doorkruist worden door manoeuvres van laag politiek gehalte.

28. Ondertussen was men, na lange en moeizame onderhandelingen met de Republiek, eindelijk tot een wapenstilstand gekomen, die een einde zou maken aan de vijandelijkheden en botsingen; en vervolgens tot de politieke overeenkomst van November 1946 (de z.g. Linggadjati overeenkomst). Hierin werden de grondlijnen aangegeven voor een toekomstige onafhankelijke Indonesische federatie. De belangrijkste punten van deze overeenkomst kunnen als volgt worden samengevat:

a. De Nederlandse regering erkent, dat de regering van de Republiek Indonesia feitelijk gezag uitoefent op Java (incl. Madoera) en Sumatra.

b. Door de samenwerking tussen de beide regeringen zal een souvereine democratische federale staat worden gesticht, genaamd de Verenigde Staten van Indonesië, samengesteld uit: de Republiek, Borneo en Oost-Indonesië. Deze federatie zal haar eigen grondwet opstellen, met dien verstande, dat bevolkingsgroepen gerechtigd zullen zijn hetzij buiten deze federatie te blijven, hetzij binnen de federatie een andere plaats op te eisen, onafhankelijk van een der drie samenstellende delen.

c. Er zal een Nederlands-Indonesische Unie gevormd worden, bestaande

uit twee delen, nl. het Koninkrijk der Nederlanden (in zijn nieuwe vorm d.i. het Rijk in Europa met de gebiedsdelen in West-Indië) en de Verenigde Staten van Indonesië. In deze Unie zullen de beide deelgenoten samenwerken voor hun gezamenlijke belangen op het gebied van buitenlandse betrekkingen, verdediging, economische en culturele zaken en voor zover nodig op dat der financiën. Aan het hoofd van de Unie staat de Koning der Nederlanden.

d. Na het tot stand komen van de Unie zal de Nederlandse Regering de Verenigde Staten van Indonesië voordragen voor het lidmaatschap van de Verenigde Naties.

Men moet hierbij goed begrijpen, dat de erkenning van het werkelijke gezag, overigens slecht geformuleerd, geenszins een formele volkenrechtelijke erkenning van de Republiek als staat inhield en dat het onderhouden van buitenlandse betrekkingen tot de bevoegdheden van de federatie en niet tot die van de deelstaten, dus ook niet van de Republiek, zou behoren.

29. Bij de behandeling van deze overeenkomst in de Nederlandse Staten-Generaal rezen er vele bezwaren, die aanleiding gaven tot een gezamenlijke motie van de beide regeringspartijen, de motie Romme-van der Goes van Naters, waarin de goedkeuring afhankelijk werd gesteld van een reeks beperkingen en interpretaties (het z.g. „aangeklede" Linggadjati). Dit was een voorbeeld van het geschipper, waarvan reeds eerder sprake was. Deze halfslachtige en geconditioneerde goedkeuring bleek betreurenswaardige gevolgen te hebben. Nieuwe onderhandelingen moesten met de Republikeinen worden aangeknoopt, wier leiders hierdoor versterkt werden in hun wantrouwen tegen de Nederlanders. Eindelijk, vier maanden nadat de oorspronkelijke overeenkomst was gereedgekomen, werd zij door beide partijen ondertekend, maar in de wetenschap, dat de tekst van het document door hen op uiteenlopende wijze werd uitgelegd. De werkelijke politieke betekenis van de overeenkomst was daardoor aangetast, zodat deze feitelijk van haar werking werd beroofd.

30. De onderhandelingen over de toepassing van de overeenkomst namen onmiddellijk een aanvang, maar zij sleepten zich voort in een zeer ongunstige atmosfeer. Deze verergerde nog in de loop van 1947, doordat de non-coöperatieve elementen in de Republiek de overhand kregen over de gematigden.

De oppositie-partij in Jogjakarta smeedde uit iedere overeenkomst of ontwerp-verdrag met de Nederlanders, welke door de republikeinse vertegenwoordigers in Batavia werd aanvaard, een wapen tegen de republikeinse regering. De Nederlandse regering had ter zee een toezicht ingesteld op de buitenlandse handel van de Republiek om de producten, afkomstig van Europese ondernemingen in republikeins gebied, voor hun rechtmatige eigenaren te behouden en de smokkelarij in wapens en munitie tegen te gaan. De Republiek daarentegen beklaagde er zich over, dat de Nederlanders een wurgende blokkade uitoefenden, en onderhielden van hun kant een voedselblokkade tegen de steden, die onder Nederlands bestuur stonden, zodat zich daar een ernstig voedselgebrek voordeed. Tenslotte dreigden de onderhandelingen vast te lopen, doordat alle belof-

ten, die de republikeinse vertegenwoordigers in Batavia deden, en alle besluiten, die zij namen, door de militaire en politieke leiders in Jogjakarta werden verloochend. Hierdoor werden alle onderhandelingen onmogelijk gemaakt.

31. Tegenover de verwijten, die de Nederlanders tot de Republiek richtten, stonden de beschuldigingen van starheid en overvragen van republikeinse zijde aan het adres van Nederland. Tenslotte werden de onderhandelingen afgebroken, daar men niet tot overeenstemming kon komen over de samenstelling en bevelvoering der politiemacht, die orde en veiligheid moest herstellen. De Nederlandse regering zag toen geen uitweg meer dan over te gaan tot een politionele actie om het Nederlandse gezag uit te breiden over de rijstlanden van Oost- en West-Java benevens een aantal belangrijke cultuurondernemingen, en om zodoende de republikeinse koppigheid te breken (Juli 1947).

32. Natuurlijk heeft deze politionele actie, die wat uitgebreidheid en karakter betrof weinig op een oorlog leek, maar die toch alle tekenen droeg van een militaire expeditie, tot gevolg gehad, dat de Republikeinen weer teruggeworpen werden op hun onverzettelijke houding en op hun idealen van onafhankelijkheid zonder meer. In Nederland was het grootste deel van het volk overtuigd, dat de politionele actie onvermijdelijk was geworden, maar velen beschouwden deze gang van zaken toch als een zeer beschamende morele nederlaag. Anderen evenwel betreuren tot op de dag van heden, dat de actie niet toen reeds tot in Jogjakarta werd voortgezet.

33. Nu begon de Veiligheidsraad weer een rol te spelen [5]).

De Nederlandse Regering betwistte de competentie van de Raad, erop wijzende, dat het Indonesisch probleem een zaak van interne bevoegdheid als bedoeld in art. 2 sub 7 van het Handvest der Verenigde Naties betrof, en betoogde met grote vasthoudendheid dat het hier ging om een zaak, waarvoor Nederland alleen verantwoordelijkheid droeg. Desniettegenstaande aanvaardde de regering de goede diensten van een Commissie, die door de Veiligheidsraad naar het toneel van het conflict zou worden gezonden. In deze Commissie werd één lid aangewezen door de Nederlandse regering en één lid door de regering der Republiek (resp. België en Australië). Tezamen wezen deze twee een derde lid aan (de Ver. Staten van N.-Amerika).

Bijgestaan door deze Commissie namen de twee landen aan het einde van 1947 de draad der onderhandelingen weer op.

Ondertussen was echter het wantrouwen der republikeinen opnieuw versterkt door de tot-stand-koming van nieuwe staten in het oorspronkelijke Republikeinse gebied. Zij beschouwden deze louter als marionettenstaten. Toch moet worden vastgesteld, dat er reeds van oudsher in sommige van deze gebieden van een autonome nationale beweging gesproken kon worden, die nu vorm kreeg in een zelfstandige staat. Enkele hiervan waren zeer vriendelijk gezind tegenover de Republiek, maar tegelijkertijd niet ongeneigd tot samenwerking met Nederland.

5) De Veiligheidsraad had zich voor het eerst gemengd in de Indonesische kwestie in 1946, toen de Oekraïnse regering een beroep op de Raad deed, vooral in verband met de tegenwoordigheid en activiteit der Britse troepen in Indonesië.

34. De nieuwe onderhandelingen, met medewerking van de Commissie van Goede Diensten gevoerd, leidden tot een nieuwe overeenkomst, gesloten op het Amerikaanse schip „Renville", op 17 Januari 1948.

De Renville-overeenkomst bevatte in de eerste plaats weer een wapenstilstandsbesluit met alle bijbehorende regelingen, en verder de 12 „Principes, vormende een overeengekomen grondslag voor de politieke besprekingen", samen met nog 6 „Additionele Beginselen" die door de Commissie van Goede Diensten waren voorgesteld. De beginselen en toegevoegde beginselen bevestigden de grondgedachten van de Linggadjati-overeenkomst. Voorzieningen werden getroffen voor de overdracht van de souvereiniteit aan de Verenigde Staten van Indonesië en voor de gezagsuitoefening in de overgangs(„interim")periode. Uitdrukkelijk werd vastgesteld, dat de souvereiniteit over geheel Nederlands-Indië bleef berusten bij het Koninkrijk der Nederlanden, totdat de overdracht zou plaatsvinden.

35. In 1948 werd de Nederlandse Grondwet herzien om de wettelijke en constitutionele weg te openen tot nieuwe verhoudingen in het Koninkrijk. Ook werd de z.g. Noodwet-Indonesië aangenomen, die aan de regering uitgebreide volmachten gaf voor onderhandelingen en plannen, zij het onder voorbehoud van goedkeuring achteraf van de Staten-Generaal. In sommige opzichten gingen deze bevoegdheden eigenlijk verder dan de grondwet toeliet. Dit geschiedde in de hoop, dat daardoor wat meer armslag zou kunnen worden gegeven aan de autoriteiten te Batavia. In het nieuwe hoofdstuk van de grondwet betreffende de hervorming van het Koninkrijk der Nederlanden zijn de voornaamste bepalingen van Linggadjati verwerkt. De Verenigde Staten van Indonesië en de Nederlands-Indonesische Unie worden erin genoemd, de laatste nauw aan de eerste verbonden, opdat een grondslag gelegd zou worden voor de toekomstige technische, economische en culturele bijstand, die door Nederland aan de Indonesische federatie zou worden verleend, en voldoende waarborgen zouden worden geschapen voor de bescherming der menselijke rechten in de rijk-geschakeerde Indonesische samenleving. Op grond van de noodwet werd een koninklijk besluit uitgevaardigd, het z.g. B.I.O.-besluit (Besluit Indonesië in Overgangstijd), dat voorzag in de instelling van een federale interim-regering in Indonesië, die uitgebreide bevoegdheden zou ontvangen voor de gezagsuitoefening in de overgangsperiode. De noodzaak van zulk een periode was in alle overeenkomsten erkend. Daarin zou de definitieve gezagsoverdracht moeten worden voorbereid en nader worden geregeld.

36. Het jaar 1948 was gevuld met een eindeloze reeks van voorstellen, weigeringen, verwijten. De toestand werd nog verergerd door het optreden van onverantwoordelijke elementen, dikwijls vreemdelingen, die alleen op winst uit waren. De republikeinse leiders gingen hun vertrouwen geheel op de buitenlandse mogendheden stellen. Een communistische opstand, waarvan ons de bijzonderheden nog niet bekend zijn, behalve dat deze op aanstoken van Moskou uitbrak door middel van pas uit Moskou gerepatrieerde Indonesische propagandisten, werd onderdrukt door de republikeinse regering en haar leger.

Overtredingen van de Renville-wapenstilstand door de republikeinse

troepen kwamen in steeds toenemend aantal voor; hierna volgden infiltraties van gewapende benden in door Nederland bestuurd gebied; een campagne van moord en brandstichting werd ingezet, vooral gericht op die Indonesiërs, buiten republikeins grondgebied, die verdacht werden van sympathie voor of samenwerking met de Nederlanders. Er komen thans betrouwbare berichten door, waaruit blijkt, dat de republikeinse regering deze infiltraties en de daarmede samenhangende gewelddaden van moord en brandstichting niet heeft tegengegaan. De onderhandelingen liepen weer vast. Tot twee maal toe vloog een aantal ministers van Nederland naar Java om te trachten toch een overeenkomst te bereiken over al de hangende problemen, militaire, economische en politieke. Het was alles vergeefs. Weer botsten de Nederlandse onderhandelaars op tegen een ijzeren muur van wantrouwen en van volslagen noncoöperatie van de zijde der militaire en andere groepen in Jogjakarta, die de republikeinse regering onder zware druk zetten. Dit gold vooral de kwestie van de ontwapening en het afdanken van het te-veel aan troepen en van het opperbevel der republikeinse troepen in de interim-periode. Ondertussen volgden de nieuwe Indonesische staten buiten het republikeins gebied, waarin het leven onder gebruikmaking van Nederlandse hulp weer in normale banen geleid was, de gang van zaken op Java en Sumatra met grote belangstelling, en besloten zij actief deel te nemen aan de herbouw van Indonesië. Daartoe werd te Bandoeng (West-Java) een „federale conferentie" bij elkaar geroepen; voorts stelden de regeringen dezer staten een speciaal orgaan in: het Bijzonder Federaal Overleg (B.F.O.), dat zich voortdurend intens bezig hield met de onderhandelingen. Het was voor hen een zeer pijnlijke schok, dat aan de „federalen" (zoals zij nu genoemd worden) de toegang tot de Veiligheidsraad geweigerd werd, terwijl een afgezant der republikeinen daar wel aan de raadstafel mocht zitting nemen.

37. De republikeinse regering verweet van haar kant de Nederlanders zonder ophouden, dat hun leger de Renville-wapenstilstand schond. Zonder twijfel hebben schendingen plaats gehad. Maar wij moeten hier uiting geven aan onze overtuiging, dat, terwijl de republikeinse overtredingen, honderden in aantal, blijkbaar deel uitmaakten van een zorgvuldig beraamd plan van actie, die van de Nederlandse zijde onmogelijk anders beschouwd kunnen worden dan als incidenten, hoe betreurenswaardig deze ook mogen zijn geweest. Zij liepen slechts in de tientallen en stonden volkomen los van enig plan. Niettemin spreekt het vanzelf, dat alleen al de aanwezigheid, aan hun grenzen, van een modern, goed uitgerust leger — hoe noodzakelijk overigens voor het behoud van orde en veiligheid in deze woelige streken — het wantrouwen der republikeinen moest versterken.

38. Tegen het einde van 1948 was de toestand op Java en Sumatra weer in een ogenschijnlijk onoplosbare impasse geraakt. Aan de Nederlandse zijde won de overtuiging steeds meer veld, dat wij voor een duidelijke keus stonden: óf wel onze positie in Indonesië opgeven, in ieder geval wat de twee voornaamste eilanden betrof, óf wel met geweld doortasten tegenover de ongeregelde benden en hun infiltraties en op verwoesting gerichte activiteit. De eerste weg, die een ware wanhoopsdaad leek, was onaan-

vaardbaar voor ons volk. Dit te meer, omdat dit door de federalen zou zijn opgevat als verraad aan gedane beloften en uitspraken en de bodem zou hebben ingeslagen aan hun diepe verlangen om uiteindelijk te komen tot een echte Indonesische federatie, die vrijwillige culturele en economische banden met Nederland zou onderhouden. De Nederlandse Regering besloot dus inderdaad in de derde week van December 1948 een tweede „politionele actie" te beginnen om het terrorisme in de Republiek te bestrijden, aan de infiltraties en de daaruit voortvloeiende gewelddaden een einde te maken, en de bescherming der Nederlandse troepen, de Nederlandse openbare diensten, gezondheidszorg en hulpverlening uit te breiden tot de bevolking in de republikeinse gebieden. Daar er nog geen volledige gegevens ter beschikking staan en wij dus niet precies weten wat er gedurende en na afloop der politionele actie is geschied, lijkt het op dit ogenblik nog onmogelijk, daarover een gefundeerd oordeel te hebben, al wekt het verbazing, dat de Regering kennelijk geen voorzieningen had getroffen voor haar politieke houding onmiddellijk na de militaire actie. De publieke opinie in Nederland was opnieuw verdeeld, hoewel moet worden vastgesteld, dat er na de allereerste dagen reeds in geen enkele kring van enig enthousiasme sprake was. Weer gevoelde een deel van ons volk zich diep beschaamd en tegelijkertijd zeer verontrust over de gevolgen van deze actie. Het was nu wel duidelijk geworden, dat het gemakkelijker is een politionele actie af te kondigen dan haar uit te voeren. Velen in ons land waren onbevredigd, anderen verontwaardigd wegens de behandeling van de republikeinse leiders. Het is diep te betreuren, dat er na de resolutie van de Veiligheidsraad op 28 Januari 1949 een volle maand verliep, voordat er een regeringsverklaring over verscheen. En toen maakte deze verklaring nog de indruk onvoldoende voorbereid te zijn, zowel wat het overleg met de „federalen" in Indonesië als dat met de voornaamste hoofdsteden der wereld betrof.

39. Het spreekt vanzelf, dat de publieke opinie in Indonesië na deze actie nog meer verdeeld was dan die in Nederland. Wij hadden een deel van de sympathie en het vertrouwen der „federalen" verloren; wij hadden de haat en tegenzin der republikeinen versterkt, om het nu maar zacht uit te drukken. Daarbij leek het, alsof wij ook materieel weinig gewonnen hadden, niet eens de pacificatie van Java, waar overvallen en botsingen aan de orde van de dag waren.

40. Wij moeten er ons rekenschap van geven, dat de Nederlandse Regering sedert Augustus 1947 op drieërlei terrein van zeer verschillende gesteldheid heeft moeten handelen.

Het eerste ligt in Indonesië.

Daar staan wij tegenover de opvattingen en handelingen van de republikeinen aan de ene kant en van de „federalen" aan de andere kant. Deze bewegen zich grotendeels in uiteenlopende richtingen, maar desniettegenstaande zijn zij in de grond één in hun strijd voor een spoedige verwezenlijking van de nieuwe Verenigde Staten van Indonesië als de souvereine, democratische staat, die ook door de Nederlanders in de Linggadjati- en Renville-overeenkomsten werd aanvaard. In Indonesië staan overwegingen betreffende inwendige opbouw, herstel van orde en veiligheid

en opleving der ondernemingen op de voorgrond.

Het tweede terrein vinden wij in Nederland zelf, waar helaas allerlei overwegingen van binnenlandse politiek, vooral in verband met het labiele karakter der regeringscoalitie, vaak de grootste rol spelen.

Op het derde terrein ontmoeten wij de Veiligheidsraad. Daar worden de onderhandelingen en beslissingen bepaald door de wereldpolitiek, door het antagonisme tussen Rusland en het Westen en door de gevoelens der Aziatische landen, wier toekomst in het geding is. Dit optreden op drie fronten, dat de Nederlandse Regering sedert 1947 is opgedrongen, stelt de hoogste eisen aan ons staatsmanschap. Zulk staatsmanschap is echter een uiterst zeldzame gave. Daar komt bij, dat de opeenvolgende regeringen sedert 1945 ook nog gehinderd zijn door allerlei, soms zelfs onverantwoordelijke, activiteit van uiterst rechts en van uiterst links. En zoals wij reeds opmerkten, ons volk heeft de betekenis onderschat van de kracht der anti-koloniale stroming in de gehele wereld, van de stuwkracht der nationalistische gevoelens, en van de sympathie der wereld voor de „under-dog", de partij die onder ligt.

41. De voornaamste moeilijkheden voor de republikeinse leiders zijn tweeërlei: de ene is zuiver psychologisch, de andere uitgesproken politiek van karakter.

Wat de eerste betreft: de Republiek heeft van de aanvang af er aanspraak op gemaakt, de stem van geheel Indonesië te zijn.

Zij deed zich voor als een staat in optima forma, met positie en gezag in de internationale wereld. Daarom legde zij de erkenning door de Nederlanders van haar feitelijke gezag (art. 1 van Linggadjati) uit als zijnde een volkenrechtelijke erkenning „de facto" en stelde zij een soort diplomatieke en consulaire dienst in. Haar opvattingen en aanspraken op dit punt werden nog versterkt door de erkenning, vlak na de Linggadjati-overeenkomst, door de regering der Verenigde Staten, waarbij zij de later toegevoegde beperkende verduidelijking van deze regering maar negeerde. Nog eens leken deze aanspraken bevestigd te worden door de houding, die de Veiligheidsraad tegenover haar innam, in zo lijnrechte tegenstelling tot die tegenover de federalen; door de besluiten van de ECAFE („Economic Commission for Asia and the Far East") en andere gebeurtenissen, zoals de New-Delhi-conferentie van oosterse staten, welke door India werd bijeengeroepen (December 1948). Zelfs nu hebben zij deze oude aanspraak nog niet geheel losgelaten, en dit is een der voornaamste oorzaken van de bezorgdheid der federalen ten opzichte van de toekomstige positie der Republiek. Het is ontzaglijk moeilijk voor de republikeinse leiders om te aanvaarden, dat zij van deze centrale plaats worden teruggebracht tot de veel bescheidener positie van een der samenstellende delen van de toekomstige Verenigde Staten van Indonesië, zonder enige zelfstandige internationale positie.

De tweede grote moeilijkheid wordt gevormd door het tamelijk grote Indonesische leger en nog meer door de ongeregelde troepen, die niets te winnen en alles te verliezen hebben van de instelling der nieuwe federatie en de daaraan verbonden demobilisatie en ontbinding van het overcompleet aan troepen. De republikeinse politieke leiders zijn menigmaal

schaakmat gezet door de druk der militairen. Daarbij moeten de republikeinse leiders rekening houden met de tegenstand van hun politieke uiterste linker- en rechtervleugels, precies even goed als de Nederlandse regering dit, onder andere verhoudingen, ook moet doen.

42. Een probleem van een omvang als het Indonesisch conflict kan niet doeltreffend behandeld worden in een sfeer van politieke onzekerheid binnen de partijen in het conflict zelf. Deze conclusie moet getrokken worden uit de pijnlijke en verwarrende ervaringen, die door beide partijen zijn opgedaan tijdens de eindeloze onderhandelingen te Batavia, te 's Gravenhage en in de Verenigde Naties. Ondertussen verslechterden de interne toestanden in Indonesië voortdurend, in de eerste plaats ten nadele der reeds zo zwaar getroffen Indonesische bevolking, maar niet minder ten nadele der buitenwereld, die zozeer afhankelijk is van de aanvoer van producten van het rijke Indonesië.

V.

43. Het toenemende wederzijdse wantrouwen vormde in de afgelopen jaren het grootste struikelblok op de weg naar de verwezenlijking van een vrij, democratisch Indonesië. Aan de ene kant versterkte het beleid der Nederlandse Regering, dat zo menigmaal halfslachtig was en achter de feiten aanliep, het wantrouwen aan Indonesische zijde. Daartegenover vernietigden het gebrek aan macht en aan regeerkunst bij de Republiek en de voortdurende wanorde in haar gebied het laatste restje van vertrouwen van onze zijde in de republikeinse regeerders.

De talloze overtredingen der wapenstilstandsovereenkomsten door de ongeregelde troepen prikkelden bovendien de Nederlandse militairen zo hevig, dat zij meer dan eens, hetzij instinctief, hetzij als beveiligingsmaatregel voor militairen en burgers, terreur tegenover terreur stelden. De regen van wederzijdse aanklachten ondermijnde elke basis van vertrouwen.

44. Door deze betreurenswaardige en beangstigende gang van zaken is overigens in ons land het gevoel van verantwoordelijkheid tegenover Indonesië en voor de oprichting van een democratische staat aldaar, zéér versterkt. Wij zijn overtuigd dat dit gevoel geen pharizeïsche dekmantel is voor ouderwets kolonialisme; het is ongetwijfeld te goeder trouw, hoewel het maar al te dikwijls gespeend is van scherpe zelfcritiek en zich menigmaal allerongelukkigst uit in onhandig formalisme. Er wordt b.v. vaak een soort van afgoderij gepleegd met de souvereiniteit. Velen groepen in ons volk ontbreekt het aan de ruime blik om de Republiek, hoe ondoeltreffend en onervaren en wat niet al zij moge zijn, toch te willen zien als de belichaming van het allesbeheersende ideaal van geheel Indonesië. Want dat is en dat blijft zij.

45. Wat zijn de problemen, welke verbonden zijn aan de oprichting van een vrije democratische staat in Indonesië?

Het zijn dezelfde, die men overal aantreft in de pas geëmancipeerde Oosterse staten; tot twee hoofdproblemen kan men ze herleiden: ten

eerste dat van de sociale en politieke samenhang tussen elite en massa, leiders en geleiden; en vervolgens het probleem van de eenwording van de bonte verscheidenheid in die oosterse landen.

46. Het probleem van de samenhang: overal in deze nieuwe staten heeft men te maken met een maatschappij, waardoor een kloof loopt, die de oosterse millioenen scheidt van hun westers-geschoolde leiders. Al deze volken zijn in beweging op zoek naar democratie, dat gulden vlies van de westerse samenleving. Overal vormt het een punt van discussie, hoe dit westerse systeem van zelf-regering voor en door het gehele volk kan worden aangepast aan een oosterse maatschappij, waar noodgedwongen de zelf-regering voor het gehele volk, voor een korte of lange periode zal moeten worden uitgeoefend door een betrekkelijk kleine, intellectueel zéér ontwikkelde, maar politiek onvoldoende geschoolde (een van onze westerse tekortkomingen!) bovenlaag. Indonesië staat tegenover het ernstige probleem, dat deze bovenlaag uiterst klein is en alle politieke ervaring mist: elke vergelijking, b.v. met India, gaat volkomen mank. Dit ernstige probleem, voor een deel de erfenis van onze perfectionistische politiek en onze hypervoorzichtigheid in het verleden, kan alleen opgelost worden, indien wij van heler harte bereid zijn tot onzelfzuchtige samenwerking. Democratie in Azië moet toegepast en getoetst worden door de Aziatische volken zelf.

Aziatische democratie zal op ons dikwijls de indruk maken van autocratie, omdat de millioenen, die nog niet geleerd hebben de democratie te dragen, geregeerd moeten worden en in zekere zin door autocratie als een politiek lichaam bijeengehouden moeten worden. Het zou onredelijk van ons zijn — hoewel het ongetwijfeld gebeuren zal — de oosterse regeringen zwaar te vallen over de politieke beslissingen, die zij zullen moeten nemen op hun moeilijke vooral geestelijke zware weg naar de democratie, zodra deze beslissingen niet overeenkomen met ons westers model.

47. Het tweede probleem is dat van de eenwording der verscheidenheid. In de Indonesische maatschappij moet, evenals in de andere Aziatische landen, een samenleving die in ieder opzicht talloze kleuren vertoont, tot een geheel gemaakt worden; een samenleving die opgebouwd is uit verschillende nationaliteiten en rassen en inwendig verdeeld is naar godsdienst, aardrijkskundige oorsprong, sociale organisatie, en geestelijke basis. Ook het inheemse bevolkingsdeel stamt uit vele streken. Wij gewaagden reeds van het bestaan van feodale instellingen en bindingen. In de autochthone maatschappij kunnen deze niet opeens met een handomdraai worden afgeschaft zonder gevaar voor ernstige schokken. Deze veelkleurige samenleving moet nu naar een democratisch model georganiseerd, terwijl er geen sprake is van samenvallen van volk en staat (een gave uit de hemel!). Aziaten en Europeanen van allerlei soort; Indonesiërs, Chinezen en Arabieren, Javanen, Ambonezen en nog veel meer ethnologische groepen; Christenen, Mohammedanen en animisten; mensen, die leven in een prae-kapitalistische dorpseconomie, en verwesterste handelslieden en ondernemers en alle andere minderheidsgroepen; feodale en individualistische gemeenschappen, zij allen tezamen moeten de nieuwe

Indonesische (in de breedste zin van dit woord) maatschappij vormen, die gegrondvest moet zijn op de democratische ondergrond van een gemeenschappelijk burgerschap, dat een der schoonste geestelijke, sociale en politieke verworvenheden van de westerse wereld is. Een burgerschap dat allen omvat in een geest van wederzijdse eerbied en verdraagzaamheid, in een naarstig zoeken naar een gezamenlijke basis onder datgene wat naar oorsprong en afkomst zo vele en soms zeer radicale verschillen vertoont.

48. In een dergelijke veelkleurige en uiteenlopende samenleving tot ware vrijheid en democratie te komen, is een taak van dusdanige omvang, dat niets in de westerse wereld daarmede te vergelijken is. Het is heel gemakkelijk om vrijheid en democratie te eisen; de westerse volken zijn soms geneigd met deze begrippen bijna afgoderij te plegen. Het zou een geweldige prestatie zijn, maar tevens ongetwijfeld een geduldswerk van zéér lange adem vorderen om deze idealen werkelijkheid te doen worden zonder in de chaos van het tegenwoordige China of de dictatuur van het vroegere Japan te vervallen. Tussen deze Scylla en Charybdis zal Indonesië evenals de andere Aziatische landen (en Afrika in een volgend stadium van het werelddrama) een vaste koers moeten varen.

In 1946 is er op het eiland Bangka reeds een conferentie gehouden van vele minderheidsgroepen, en sedert 1948 staan zij in voortdurend contact met de federalen in hun conferentie te Bandoeng. Tegen deze sociale, politieke en psychologische achtergrond kan men gemakkelijk begrijpen, waarom het begrip van plicht en verantwoordelijkheid zo zwaar weegt voor het Nederlandse volk. Wij mogen, zelfs onder de ontzaglijk moeilijke omstandigheden van 1949, de taak niet opgeven, die wij op ons namen, toen wij in 1903 de eerste aarzelende schreden zetten op de weg van de politieke opvoeding van de Indonesische gemeenschap. Nog altijd hopen wij vurig, dat onze hulp en bijstand zal aanvaard worden door de leiders van de toekomstige Indonesische federatie bij hun pogingen tot vestiging van een waarlijk democratische staat. Daarom voorzag de Linggadjati-overeenkomst in de bescherming van menselijke rechten en fundamentele vrijheden voor iedereen.

49. Het Indonesisch conflict trekt op dit ogenblik de aandacht der ganse wereld tot zich. Toch is het maar één aspect van het totale Aziatische probleem. Maar de oplossing, die in Indonesië verkregen zal worden, zal haar invloed, vèr buiten dat land doen gelden. Daarom rust er zulk een zware verantwoordelijkheid op de schouders, zowel van de Nederlanders als van de Indonesiërs.

VI.

50. Wij hebben ons tot nu toe voornamelijk beziggehouden met de historische, politieke en psychologische aspecten van het Indonesische vraagstuk. Dat was ook gerechtvaardigd door de dringende behoefte aan juiste voorlichting, hoe beknopt deze ook moest zijn. Maar zij, die dit stuk hebben opgesteld, kunnen zich tegenover geen enkel levensprobleem plaatsen, zonder het in verband te brengen met de Bijbelse boodschap

teneinde het in dat licht te bezien. Zij zijn zich daarbij bewust van het gevaar van de vlucht in een andere wereld. Het gevaar om op deze wijze de realiteit te ontvluchten is even groot voor de Christenen, als voor conservatieve of vooruitstrevende politici het gevaar van het gebruik van algemene termen en hoogdravende phrases, die op generlei wijze op de feitelijke toestand in Azië passen. Maar wanneer wij geloven, zoals wij het in feite doen, dat God in Jezus Christus ons Zijn souvereiniteit over de gehele schepping heeft geopenbaard, dan kunnen wij als Christenen niet nalaten ten minste een poging te doen om vanuit dit geloof de werkelijke situatie in de wereld te benaderen en ons af te vragen, of er ook een Christelijke bijdrage tot de oplossing van het conflict te geven is.

51. Bestaat er zo iets als een specifiek „Christelijke oplossing" voor dat ontzagwekkende probleem van de toekomstige staatsvormen der Aziatische volken? Neen, zeker niet, wanneer wij onder een „Christelijke oplossing" een zodanige verstaan, die zich kan beroepen op het gezag van Gods Woord. Neen, zolang wij begrijpen, dat in deze dingen regeringen de kans niet krijgen om te kiezen tussen goed en kwaad, maar zich tevreden moeten stellen met een keuze tussen een groter en een minder kwaad.

52. Heeft de Christelijke Kerk dan niets te zeggen met betrekking tot dit vraagstuk, dat misschien wel het meest brandende is van onze tijd? Drie opmerkingen zouden misschien gemaakt kunnen worden. Maar bij alle drie moet als vanzelfsprekend worden aangenomen, dat, gelijk het de taak der Aziatische volken is om hun nieuwe regeringsvormen te vinden, het ook tot de verantwoordelijkheid der Aziatische kerken behoort om hier de Christelijke bijdrage in gedachten en daad te geven.

a. De Kerk mag wijzen op het naar verhouding zeer grote aantal Christelijke staatslieden in China, Japan, Korea, India en Indonesië, die door hun landslieden geroepen zijn om mede te werken aan de vormgeving van het politieke leven in Azië. Is het enkel toeval, dat overal in Azië Christenen een, naar verhouding van hun aantal, zeer belangrijke rol spelen in het politieke leven, of is er iets in het Christendom, dat een essentieel politiek (in de beste zin van het woord), gemeenschapsvormend karakter draagt, waaraan deze landen juist zo dringend behoefte hebben? Indien dit geen waan is, is dat dan niet een hoogst belangrijke bijdrage, die de Christelijke Kerk te geven heeft voor de politieke opbouw in Azië?

b. De Christelijke Kerk in Azië is een teken van het Koninkrijk, waarin is „Jood noch Griek". Haar bestaan op zich zelf wijst op de betrekkelijke waarde van het onderscheid van nationaliteit en ras. Hieraan steeds weer te herinneren is als zodanig reeds een reële dienst, die de Kerk kan bewijzen aan de volken van Azië, die midden in de woeling van hun nationalistische omwenteling staan.

c. De Wereldraad van Kerken, in 1948 te Amsterdam bijeen, heeft ettelijke alternatieven verworpen, waarin de mensen gewoon zijn hun gedachten te formuleren. Hij weigerde te aanvaarden dat gekozen moest worden tussen een liturgische en een diaconale opvatting der Kerk, tussen

een kapitalistische en een communistische maatschappijvorm. Zou het misschien als specifiek Christelijk gezien moeten worden, de oplossing van het probleem der nieuwe regeringsvormen in Azië te zoeken langs lijnen, die met evenveel nadruk de koloniale èn de nationalistische ideologie verwerpen, en die de onafhankelijkheid van iedere westerse heerschappij verkondigen en tegelijk enkele bewindsprincipes bepleiten die, hoe onvolmaakt ook in het Westen gerealiseerd, toch daar hun oorsprong vinden?

Deze boodschap houdt zeker geen concreet programma in, waarmede staatslieden praktisch kunnen werken; zij draagt een meer blijvend karakter. Daarom is het mogelijk, dat zij Christelijker is, meer in overeenstemming met de bijbelse boodschap, dan enig voorstel dat onmiddellijk kan worden verwezenlijkt, maar dat dan misschien ook morgen zijn betekenis al heeft verloren, omdat het door de omstandigheden is achterhaald.

NASCHRIFT

De voorgaande beschouwingen werden afgesloten op 1 Maart 1949, in het dieptepunt van de Indonesische crisis. Sedertdien hebben onder leiding van de tot UNCI („United Nations Commission for Indonesia") omgedoopte Commissie van Goede Diensten te Batavia rechtstreekse onderhandelingen tussen de Republikeinen en Nederlanders plaats gehad, ter voorbereiding van een te houden Ronde Tafelconferentie.

Tijdens deze onderhandelingen schijnt iets van het onontbeerlijke vertrouwen tussen beide partijen te zijn gegroeid, dat tot voor kort geheel en al was komen te ontbreken. Het resultaat, waarbij zowel Nederland als de Republiek concessies hebben gedaan en grote risico's hebben aanvaard, opent eindelijk weer de weg tot een beëindiging der wederzijdse vijandelijkheden, het herstel van de Republikeinse regering in Jogjakarta (zij het voorshands met een beperkt territoir) en de totstandkoming van de Verenigde Staten van Indonesië, waarin de Republiek met de andere deelstaten (de „Federalen") samen zal gaan.

Voor het echter zover is, zullen nog zeer veel moeilijkheden moeten worden overwonnen. Teleurstellingen, ja mogelijkheden tot nieuwe conflicten zullen niet uitblijven. Zullen deze niet tot ondermijning van de bereikte overeenstemming leiden, dan zal het uiterste aan goede wil van beide zijden moeten worden opgebracht, en een vertrouwen in de goede wil van de ander, dat in het oog van een politiek op de korte baan wellicht roekeloos mag schijnen, doch de enige hoop biedt op het bereiken van het door allen vurig begeerde einddoel. Kennis van de geschiedenis van het conflict, begrip voor de tekortkomingen van de eigen partij en voor de situatie van de wederpartij waaruit diens fouten voortvloeiden, besef van de internationale situatie, en bovenal: een gelovig uitzicht op de toekomst en de kansen die God ons daarin schenken wil, zijn voor die goede wil en dat vertrouwen de onontbeerlijke voorwaarden.

Tot de vervulling van die voorwaarden moge dit geschrift een bijdrage leveren.

DE SAMENSTELLERS.

BIJLAGE I.

OVERGENOMEN UIT DE RADIOREDE VAN H.M. DE KONINGIN OP 7 DECEMBER 1942.

Ik ben overtuigd — de geschiedenis en de berichten uit de bezette gebieden bevestigen mij daarin — dat het Rijk na de oorlog zal kunnen worden opgebouwd op de hechte grondslag van volledige deelgenootschap, die de voltooiïng zal betekenen van hetgeen zich in het verleden reeds heeft ontwikkeld.

Ik weet, dat geen politieke eenheid en verbondenheid op de duur kunnen blijven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en de trouw van de overgrote meerderheid der burgerij.

Ik weet, dat Nederland dieper dan ooit zijn verantwoordelijkheid gevoelt voor de krachtige groei der Overzeese gewesten, en dat de Indonesiërs in de langzaam gegroeide samenwerking de beste waarborg vinden voor het herstel van hun vrede en geluk.

De laatste jaren hebben getoond, dat in beide volken de wil en het vermogen tot harmonisch en vrijwillig samengaan aanwezig is.

Een op die grondslag gevestigde Rijkseenheid stuurt aan op de verwezenlijking van het doel, waarvoor de Verenigde Naties strijden, zoals dit onder meer in het Atlantic Charter is belichaamd en waarmede wij aanstonds konden instemmen, omdat het de grondslagen bevat van onze eigen opvatting van recht en vrijheid, waarvoor wij in de loop der geschiedenis goed en bloed geofferd hebben.

Ik stel mij voor, zonder vooruit te lopen op de adviezen der Rijksconferentie, dat zij zich richten zullen op een Rijksverband, waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao tezamen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de eigen, inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met de wil elkaar bij te staan, zullen behartigen.

Ik meen, dat zulk een zelfstandigheid en samenwerking aan het Rijk en zijn delen de kracht kunnen geven om hun verantwoordelijkheid naar binnen en naar buiten ten volle te dragen.

Daarbij zal voor verschil van behandeling op grond van ras of landaard geen plaats zijn, doch zullen slechts de persoonlijke bekwaamheid der burgers en de behoeften van de verschillende bevolkingsgroepen de doorslag geven voor het beleid der Regering.

BIJLAGE II.

RADIOREDE VAN KONINGIN WILHELMINA OP 3 FEBRUARI 1948.

Tot hen, die in de oorlog onze bondgenoten waren, wil ik enkele woorden richten.

Ik wil uw aandacht vestigen op een belangrijk ogenblik in het leven van de volken van ons gemenebest.

Een vrij, federatief Indonesië zal spoedig zijn plaats tussen de democratische volkeren der wereld innemen.

Zeven jaar geleden, toen Nederland in de macht van de Duitse dwingeland was, heb ik mijn landgenoten het voornemen aangekondigd van het scheppen ener nieuwe staatkundige verhouding tussen Nederland en de andere delen des Rijks.

Een jaar later, in het hevigst van de oorlog, gaf ik de lijnen aan, waarlangs de ontwikkeling zich zou moeten voltrekken.

Thans is deze ontwikkeling een levende werkelijkheid, die snel haar uiteindelijk doel nadert: de Verenigde Staten van Indonesië, in een Unie verenigd met het Koninkrijk der Nederlanden, Suriname en de Antillen.

In de donkerste dagen van de oorlog vond Noord-Amerika's grote president, mijn onvergetelijke vriend, tezamen met Groot-Brittannië's onverschrokken strijder voor de vrijheid, blijvende woorden voor ons gemeenschappelijk streven, dat ver uitging boven ons onmiddellijk doel: het herwinnen van onze onafhankelijkheid.

Wij zouden de wereld vrij maken van angst en vrij van gebrek; wij zouden haar maken tot een plaats, waar de mens vrij is God te dienen op zijn wijze en waar hij vrij zijn mening uiten kan.

Het stemt mij gelukkig, dat mannen in Indonesië en hier de wijsheid en de bekwaamheid bleken te bezitten om staatkundige vormen te vinden, die aan vele millioenen mensen de vrijheden en rechten zullen waarborgen waarvoor Gij, Onze bondgenoten, met Ons tezamen hebt gestreden.

Zij hebben nog veel werk te doen.

In die delen van Indonesië, waar terroristen ook thans nog moorden, plunderen en brandstichten, is de gewone man nog lang niet vrij van angst en gebrek.

Daar, zoals ook elders in de wereld, moeten de machten van anarchie en wanorde, die het herstel der volkeren trachten te verhinderen, worden overwonnen.

Ik vertrouw, dat deze hindernissen zullen worden overwonnen.

De volken van Indonesië zijn vastbesloten de verantwoordelijkheden en de plichten op zich te nemen, welke verbonden zijn aan een democratisch bestel, zoals gij en wij dat kennen.

Wij weten, dat in onze dagen geen betrekkingen tussen volken kunnen standhouden, tenzij zij gegrondvest zijn op wederzijdse instemming en op de wil tot samenwerking.

Daarom moedigen wij hen aan en helpen wij hen bij hun streven.

De koloniale gedachte heeft afgedaan.

Wij verloochenen ons verleden niet, noch het grote werk, dat daar is verricht.

Maar een volk moet de kracht hebben om een nieuw begin te maken.

Wij hebben die kracht.

Wat de volken der wereld thans nodig hebben, is een nieuwe samenleving op de grondslag van gelijkheid en wederzijds vertrouwen.

Wellicht zal de oplossing, die in Indonesië wordt tot stand gebracht, als voorbeeld kunnen dienen in andere gebieden van Azië.

Een volkerengroep van niet minder dan zeventig millioen mensen heeft zich geschaard aan de zijde der democratie, zoals wij die kennen. Dat is een grote gebeurtenis.

Een verenigd Indonesië, gezegend als het is met vele rijkdommen der aarde, kan een groot aandeel nemen in de maatschappelijke strijd tegen honger en gebrek.

In vrije samenwerking met Nederland, Suriname en de Antillen, zal een souverein Indonesië voort kunnen werken aan zijn economische ontwikkeling, die reeds voor de oorlog in Azië haar weerga niet vond.

Door Europa en Amerika te voorzien van zijn producten en grondstoffen zal Indonesië een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren tot de geweldige krachtsinspanning, die thans, onder het plan-Marshall, van het Amerikaanse volk wordt gevraagd.

Reeds herrijst het land uit de verwarring, waarin de Japanse bezetting het heeft gebracht.

Hartstochten komen tot rust, het wantrouwen neemt af.

De verheven woorden vrijheid en vaderlandsliefde herkrijgen hun ware zin, nu Indonesische nationalisten de handen ineen slaan om een federatie op te bouwen over de gehele uitgestrektheid van het eilandenrijk.

Door deze gemeenschappelijke krachtsinspanning, gegrond op dezelfde beginselen als het Atlantische handvest, verrijst een nieuw Indonesië.

Zowel Nederlanders als Indonesiërs zien uit naar de dag dat de Verenigde Staten van Indonesië, op voordracht van Nederland, de hun toekomende plaats zullen innemen temidden van de verenigde volken.

Op die dag zal weer een stap zijn gezet op de moeizame weg naar de vrijheid.